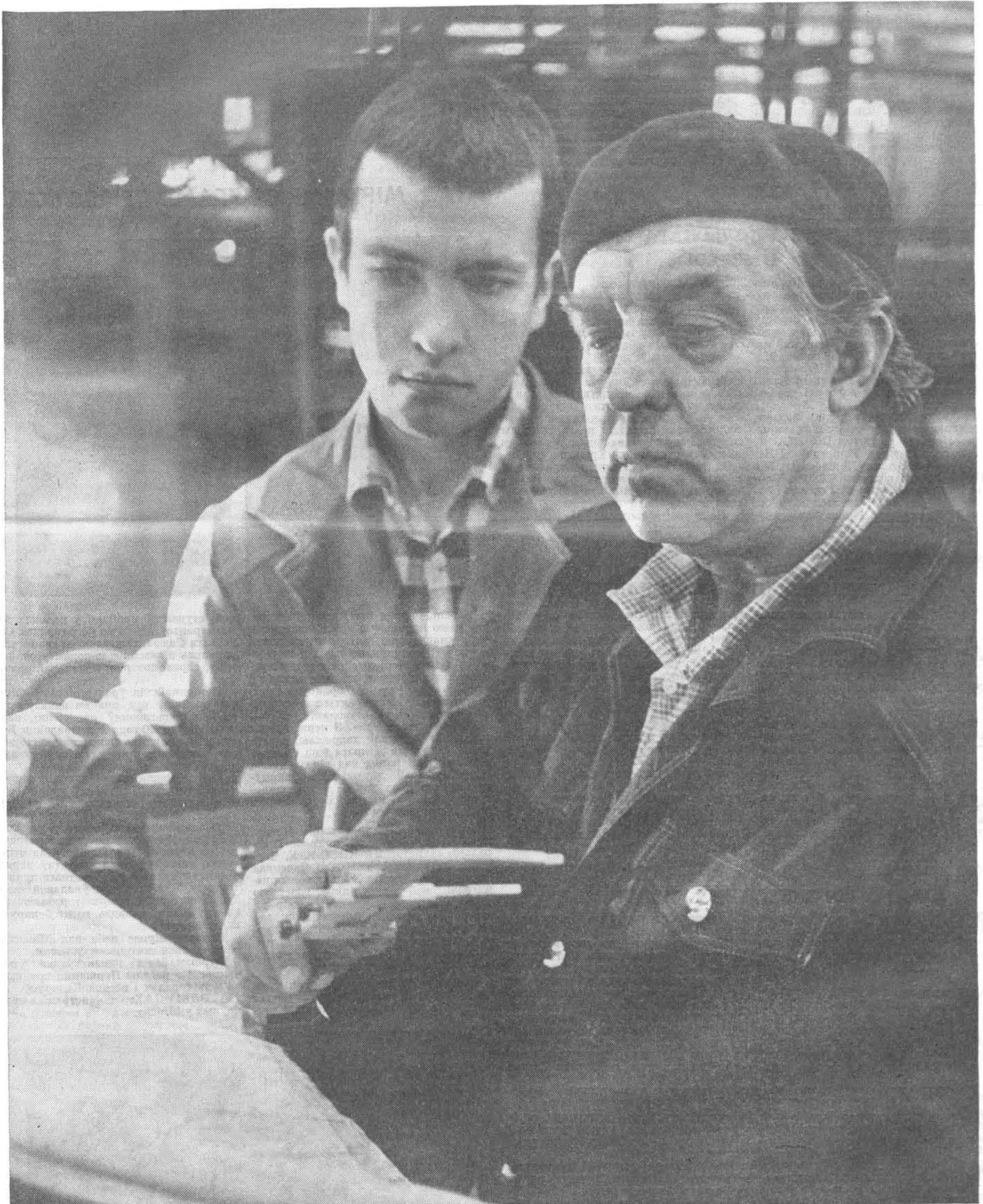


Голас Радзімы

№ 19 (1849)
10 мая 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.



Заслужанай павагай на Мінскім заводзе электронных вылічальных машын карыстаецца токар Герасім Гмыза. За працоўныя дасягненні ён узнагароджаны ордэнамі Працоўнай Славы II і III ступеняў. У механічны цэх завода цяпер прыйшоў і яго сын Юрый, які таксама абраў спецыяльнасць токара.
НА ЗДЫМКУ: Г. ГМЫЗА з сынам Юрыем. [Артыкул пра Герасіма Гмызу змешчаны на 3-й стар.]

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

падзеі • людзі • факты

СУСТРЭЧА К. У. ЧАРНЕНКІ З РАБОЧЫМІ
МАСКОЎСКАГА МЕТАЛУРГІЧНАГА ЗАВОДА
«СЕРП І МОЛАТ»

Напярэдадні Першамай да рабочых маскоўскага металургічнага завода «Серп і молат» прыехаў Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР К. У. Чарненка.

Паміж кіраўніком дзяржавы і рабочымі прадпрыемства адбылася шчырая дзелавая гутарка. К. У. Чарненка цікавіўся ходам рэканструкцыі прадпрыемства, умовамі працы і быту металургаў, работай партыйнай арганізацыі.

Аб багатых рэвалюцыйных і працоўных традыцыях тройчы ардэнаноснага завода «Серп і молат» расказаў яго дырэктар В. Ісаеў. Сёння прадпрыемства выпускае пракат і каліброваны метал, нержавеючую стужку і ліццё з высокалегіраваных марак сталей і сплаваў, тавары народнага спажывання. Прадукцыя завода пастаўляецца ва ўсе галіны народнай гаспадар-

кі, экспартуецца ў многія краіны свету.

З вялікай прамовай на сустрэчы з рабочымі выступіў Канстанцін Усцінавіч Чарненка. Ён падкрэсліў, што паслядоўнае паляпшэнне жыцця шырокіх мас працоўных — гэта генеральная лінія Камуністычнай партыі і яе не пахісне нішто. Закрануўшы некаторыя міжнародныя праблемы, К. У. Чарненка адзначыў, што мы нікому не навязваем наш светлагляд, грамадскі лад. І нам не патрэбны чужыя землі, Савецкі Саюз шчыра прапануе толькі адзін шлях — шлях мірнага суіснавання, шлях узаемавыгаднага міжнароднага супрацоўніцтва.

У памяць аб сустрэчы металургі ўручылі К. У. Чарненку заводскі сувенір, юбілейны медаль і значок, выпушчаны да 100-годдзя завода.

К. У. Чарненка пабываў таксама ў цэхах, дзе адбыліся гутаркі з рабочымі.



ПАД МІРНЫМІ СЦЯГАМІ ПЕРШАМАЯ

ДРУЖБА І СУПРАЦОЎНІЦТВА

ПОМНІК САВЕЦКА-ПОЛЬСКАГА БРАЦТВА
ПА ЗБРОІ

Напярэдадні свята Вялікай Перамогі ў Разані адбылося ўрачыстае адкрыццё помніка савецка-польскага брацтва па зброі. Адсюль, з берагоў Акі, больш сарака гадоў назад пралёт баявы шлях Першай Польскай пяхотнай дывізіі імя Т. Касцюшкі. Паклаўшы пачатак Войску Польскаму, яна разам з часцямі Савецкай Арміі прайшла вогненнымі дарогамі вайны да Берліна.

На гэту знамянальную падзею ў старажытны рускі горад прыбылі Першы сакратар ЦК ПАРП, Старшыня Савета Міністраў ПНР В. Ярузельскі, член Палітбюро ЦК КПСС, міністр абароны СССР Маршал Савецкага Саюза Д. Усцінаў, партыйны і дзяржаўны дзеячы, рабочыя ПНР, савецкія і польскія военачальнікі, ветэраны вайны. Тут жа —

прадстаўнікі працоўных калектываў, партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый горада і вобласці.

Ля манумента адбыўся масавы мітынг. Адкрываючы яго, першы сакратар Разанскага абкома КПСС М. Прыежаў адзначыў, што ў грозныя ваенныя часы Разань была кузняй афіцэрскай кадраў для Войска Польскага. Савецкія людзі, працягваючы ён, дзяліліся з польскімі салдатамі зброяй і хлебам, перадавалі братам-палякам свой вялікі баявы вопыт і веды. Разанцы лічылі інтэрнацыянальным абавязкам аказаць усямерную дапамогу польскім патрыётам. І цяпер працаўнікі вобласці ўносяць свой уклад ва ўмацаванне дружбы паміж савецкім і польскім народамі.

На мітынгу выступілі Д. Усцінаў і В. Ярузельскі.

АНЦЫІ ГРАМАДСНАСЦІ

МАНІФЕСТАЦЫЯ ЖАНЧЫН

5 мая ў Мінску адбылася агульнагарадская маніфестацыя жанчын, яна праводзілася ў рамках Тыдня дзеянняў за бяспеку і супрацоўніцтва ў Еўропе. Сто тысяч мінчанак — салдацкіх маці і ўдоў, хатніх гаспадынь і работніц, інжынераў і настаўніц, студэнтак сабраліся на плошчы Парыжскай Камуны.

Мітынг адкрыла член прэзідыума Камітэта савецкіх жанчын, член прэзідыума Беларускага камітэта абароны міру, галоўны рэдактар часопіса «Работніца і сялянка» М. Карпенка. Мы, жанчыны сталіцы Савецкай Беларусі — горада-героя Мінска, сабраліся, каб узвесці свой голас у абарону міру і жыцця на зямлі, сказала яна. Нас прывяла сюды трывога за лёс свету. Пачатае на тэрыторыі

некаторых заходнееўрапейскіх краін размяшчэнне амерыканскай ядзернай зброі першага ўдару паставіла свет на грань катастрофы. Нам не патрэбна вайна, бо яна нясе разбурэнні, пакуты, смерць. Вось чаму мы, беларускія жанчыны, разам з усім савецкім народам гарача падтрымліваем міралюбную знешнюю палітыку Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, накіраваную на прадукцыйнае ядзернай вайны, умацаванне міжнароднай бяспекі.

Удзельнікі мітыngu аднадушна прынялі зварот у адрас генеральнага сакратара Арганізацыі Аб'яднаных Нацый Хаўера Перэса дэ Куэльера, у якім выказваецца глыбокая трывога, у сувязі з рэзім пагаршэннем міжнароднай абстаноўкі.

Савецкі народ ізноў прадэманструваў сваю нязменную прыхільнасць міру, умацаванню інтэрнацыянальнай дружбы і салідарнасці з усімі народамі свету. На Першамайскіх дэманстрацыях, якія прайшлі ва ўсіх вялікіх і малых гарадах краіны, працоўныя неслі чырвоныя транспаранты з поклічнымі словамі: «Мір — народам!», «Не! — ядзернай катастрофе». З першага дня існавання Савецкай дзяржавы, з першага ленинскага Дэкрэта і па сённяшні дзень наш народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі вядзе актыўную барацьбу за мірнае суіснаванне, супрацоўніцтва паміж дзяржавамі з розным грамадскім ладам.

Выступаючы на красавіцкім Пленуме ЦК КПСС у сваёй прамове Генеральны сакратар ЦК КПСС К. У. Чарненка падкрэсліў: «КПСС і Савецкая дзяржава прыкладаюць велізарныя намаганні, каб прадукцыйнае ядзернае вайну, захаваць і ўмацаваць мір на зямлі. Паслядоўна, ініцыятыўна мы вядзем справу да таго, каб зняць напружанасць у сувесветнай палітыцы, спыніць гонку ўзбраенняў, надзейна забяспечыць бяспеку краіны».

Пасланцы больш чым ста краін прымалі ўдзел у Першамайскіх урачыстасцях у Маскве. Тысячы замежных гас-

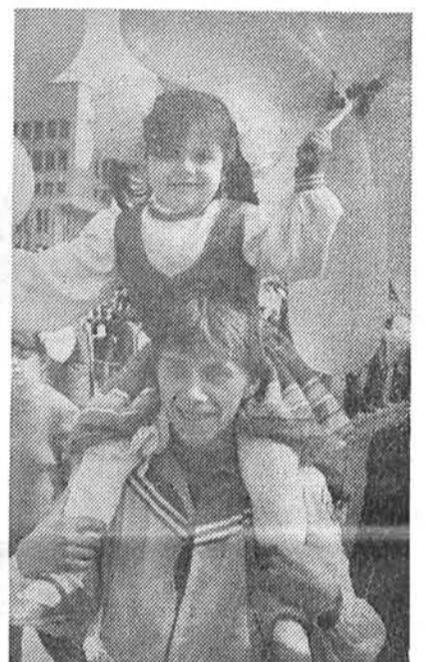
цей, студэнтаў прайшлі ў калонах дэманстрантаў амаль ва ўсіх гарадах Савецкага Саюза, выказваючы сваю салідарнасць з савецкім народам у справе міру, справе інтэрнацыянальнай дружбы.

Першамайскія ўрачыстасці ў Мінску прайшлі пад знакам паказу працоўных дасягненняў рэспублікі, падрыхтоўкі да 40-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, далейшага росту дабрабыту людзей. Толькі за першы квартал працоўныя Мінска вырабілі звыш плана прадукцыі на 45 мільянаў рублёў, уведзена 36 тысяч квадратных метраў жылля.

Тысячы мінчан на працягу некалькіх гадзін ішлі ў калонах дэманстрантаў па плошчы імя Леніна. Пад чырванню сцягоў і транспарантаў перад помнікам правадыру сусветнага працяр'ягу У. І. Леніну і ўрадавай трыбунай праходзілі ветэраны рэвалюцыі, вайны, працы, моладзь, госці беларускай сталіцы.

Вечарам мірнае неба над Мінскам расквеццелася святочным салютам.

Першамайскія дэманстрацыі, урачыстасці з нагоды Першамай прайшлі ва ўсіх гарадах і вёсках Беларусі. НА ЗДЫМКАХ: дэманстрацыя працоўных у Мінску.



ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ ВЕНГЕРСКІХ КАМУНІСТАЎ

У Мінску пабываў член Палітбюро, сакратар Цэнтральнага Камітэта Венгерскай сацыялістычнай рабочай партыі М. Овары з групай партыйных работнікаў ВСРП.

Венгерскія сябры былі прыняты першым сакратаром ЦК Кампартыі Беларусі М. Слюньковым. Адбылася цёплая, сяброўская гутарка, у час якой М. Слюнькоў расказаў аб развіцці эканомікі, навукі і культуры рэспублікі як арганічнай часткі адзіна-

га народнагаспадарчага комплексу краіны.

М. Овары спыніўся на пытаннях развіцця савецка-венгерскага супрацоўніцтва ў розных галінах.

За час знаходжання ў беларускай сталіцы венгерскія камуністы аглязелі раённы жыллёвага будаўніцтва Мінска, наведлі Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, зрабілі паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь», дзе ўсклалі кветкі да Вечнага агню, на Курган Славы.

ЗНАХОДЖАННЕ Ў БССР ПАСЛА ІТАЛІІ

На працягу двух дзён у Беларускай ССР знаходзіўся Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Італьянскай Рэспублікі ў СССР Джавані Мільуола з жонкай.

Д. Мільуола ў суправаджэнні ваенна-марскага аташэ капітана 1-га рангу В. Пелегрына і 1-га сакратара пасольства Італіі ў СССР М. Павезе зрабіў паездку ў Глыбокае і з выпадку свята Італіі — дня вызваленчага красавіцкага паўстання 1945 года — усклаў вянок на могілках ва ўрочышчы «Барок», дзе разам з савецкімі грамадзянамі — ахвярамі нацызму пахаваны расстра-

ляныя гітлераўцамі італьянцы, якія адмовіліся ў гады другой сусветнай вайны ваяваць на баку фашысцкай Германіі.

Пасол наведаў таксама мемарыяльны комплекс «Хатынь» і ўсклаў вянок да Вечнага агню мемарыяла.

Джавані Мільуола нанёс відзіты міністру замежных спраў БССР А. Гур'яновічу і намесніку старшыні Мінскага гарвыканкома М. Жукоўскаму.

Пасол аглядзеў выдатныя мясціны горада-героя Мінска, наведаў Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, ВДНГ БССР.



— ПРЫШОЎ абеду і вачам сваім не паверыў: ля станка стружка. Адкуль узятая? Было прыбраны. Паклаў руку на патрон — цёпленікі! Усё зразумеў: хтосьці свавольцы.

Выбраў момант, раней з абеду вяртаюся. Бачу: за маім станком хлопец завіхаецца. Спачатку аж разгубіўся: ці лаяцца за свавольства, ці прамаўчаць. Падышоў бліжэй, і нека само сабой атрымалася, што яго спрытам зацікавіўся. Возьме жалеза, у патрон уставиць, зацісне, а пасля акуратна-акуратна разец падвядзе... Вытачыць дэталю, праўда, нескладанай канфігурацыі, але ж вокам бачу, што і вымяраць не трэба. Усе размеры ў норме.

Не вытрымаў і кажу, паказваючы на яго будаўнічую каску, якую ён перад работай на варштат паклаў: «Табе, хлопца, не яе насіць, а ў токары ісці».

Спачатку збянтэжыўся, прабачэння за сваё свавольства хацеў папрасіць. Але ўсё ж прамовіў: «Ці не позна перакваліфікацыю рабіць?»

«Не, кажу, не позна. Давай да мяне вучнем. Як завуць?» — «Герасім Гмыза», — адказвае.

— І згадзіўся?

— Амаль на другі дзень прыйшоў.

— Няўжо стаў токарам?

— Яшчэ якім... Шкада вось, што ад нас пайшоў. На завод электронных вылічальных машын падаўся... Не падумаеце толькі, што за вялікімі грашмамі пагнаўся. Не. Зацікавіла больш сур'ёзная і складаная праца.

— Мо якія каардынаты маеце: дамашні адрас ці нумар тэлефона?

— Усё маю. Толькі вы з ім зараз не сустрэнецеся: паехаў у ліку лепшых токараў Мінска ў камандзіроўку, аж у Манголію, дапамагаць рамантаваць сельскагаспадарчую тэхніку.

...Сем гадоў прайшло з часу маёй гутаркі з токарам мінска-

ПАРТРЭТ РАБОЧАГА ЧАЛАВЕКА

СВАЯ ДАРОГА

га завода «Прамсувязь» Анатолям Трафімовічам. Не марыў сустрэцца з Герасімам Гмызам. Але нядаўна трапіўся здымак: Герасім Сцяпанавіч разам з сынам Юрыем. Тады і ўсплыла ў памяці гісторыя аб тым, як былы настаўнік токарам стаў. Неўзабаве адбылася наша сустрэча.

Аказалася: каб стаць токарам, знайсці тую адзіную дарогу, якая накіравана чалавеку ў жыцці і якая надае сэнс усёму яго жыццю, яму давалося змяніць не толькі прафесію будаўнікі.

Было дзяцінства. Спачатку шчаслівае, калі хадзіў з сябрамі ў лес па грыбы, на рэчку. Паспеў скончыць тры класы ў сваёй роднай вёсцы Шклянцы на Віцебшчыне. Кім быць — на першым часе пытанне не хвалявала: кім захачу, тым стану. Здаралася, заглядаў у кузню — думаў стаць кавалём, сядзеў побач з трактарыстам, які араў калгаснае поле, — бачыў сябе дарослым за рычагамі машыны.

І раптам бы наваліцца ў ясны дзень: наляцелі самалёты з чорнай свастыкай, пасыпаліся бомбы. Кожны дзень палалі дамы. Плач дзяцей, матак — мужчыны ішлі на фронт.

Што не знішчылі самалёты, дакончылі карнікі.

— Адзін попел застаўся ад бліжэйшых вёсак Мсціш, П'яны Лес, Вітушчы, — успамінае Герасім Сцяпанавіч. — Помсцілі за партызан, з якімі фашысты аніяк не маглі справіцца.

Насельніцтва ўцякала ў лес. Нямнога людзей засталася ў жывых, але ў партызанскім лагерах думалася пра жыццё, пра

лепшы час. Напэўна, таму нават школу арганізавалі. Герасім памятае, як цяжка было дастаць сшыткі, падручнікі.

— Адзін сшытак каштаваў дзесяць яек, — расказвае Герасім Сцяпанавіч. — Дзе ж іх узяць было, калі ўсю жывёлу і птушак немцы пазабіралі.

Амаль год правучыўся ён у чацвёртым класе, хаця скончыць яго не ўдалося: на партызанскую базу насядалі карнікі. Дарослым не да школы было: прыходзілася думаць, дзе дзяцей схавалі ад фашыстаў.

— Наогул, усе ваенныя гады ўспамінаюцца як нейкі недарэчны і страшны (калі палалі хаты, катавалі людзей фашысты) сон, — гаворыць Гмыза.

Прабуждэннем ад гэтага сну, лічыць ён, стаў дзень Перамогі. Спадзявалася маці, спадзяваўся і Герасім, што прыйдуць з фронта сын, для яго — старэйшы брат і муж — яго бацька.

Ім пашчасціла. Вярнуліся дамоў і брат, і бацька Герасіма. Бацька — пасля цяжкага ранення. Але адпачываць не было калі: людзі ў зямлянках жылі, палі былі пераслі. Вось і прыйшлося яму будаваць хаты. Да хаты Гмызаў падвозілі дошкі. Герасім дапамагаў бацьку рабіць вокны, слаць падлогу.

Захацелася працягваць вучобу. Даведаўся, што ў суседняй вёсцы Бярозкі мяркуюць адкрыць школу. Пайшоў туды, стаў пытаць, дзе тая школа. Нехта параіў звярнуцца да настаўніка Завацкага.

Той выслухаў юнака і адказаў:

— Сапраўды збіраемся адкрыць школу, нават у суседняй вёсцы зруб нагледзеў.

Толькі няма каму перавезці яго, дабудоваць.

Прапанаваў Герасім свае паслугі. Сяброў старэйшых падгаварыў, і хутка школа пачала дзейнічаць. Крыху пазней цагляную пабудавалі.

— Вельмі хацелася вучыцца, — успамінае Герасім Гмыза. — Мне час жаніцца, пераростак, а крочу разам з малымі ў школу. Скончыў аж у 21 год.

Пасля паслалі вучыцца на спартыўна-інструктарскія курсы. Вярнуўся ў Бярозкі выкладчыкам фізкультуры. Ужо калі паступіў у Маладзечанскі настаўніцкі інстытут, выкладаў мову.

Характарызаваў Герасіма Сцяпанавіча як добрага педагога. Але душа не ляжала да гэтай працы.

Ён шукаў сваю дарогу. Можна некаму і дзіўна чуць, што чалавек з адукацыяй, такой пачэснай прафесіяй кінуў усё набытае і стаў простым рабочым. Але Герасіма гэта не бянзэжыць, бо праца, якую б ты ні рабіў, у нас аднолькава ганаровая.

Трапіўшы ў Мінск, ён стаў працаваць будаўніком. Калі ўзводзілі карпусы завода «Прамсувязь», Гмыза і нагледзеў сабе спецыяльнасць. Тут і звеў яго шчаслівы лёс з кадравым рабочым Анатолям Трафімовічам.

— Моцна папала ад Трафімовіча? — пажартаваў я, калі Герасім Сцяпанавіч расказаў, як пачынаў вучыцца такарнай справе.

— Не, — сур'ёзна адказаў Гмыза. — У той жа дзень паклікаў ён мяне, загадоўку дае: «Зробіш дэталю, разьбу нарэ-

жаш». А сам паглядае. Напэўна, не думаў, што змагу. Я і сам хваляваўся. Бачыў, што экзамэн для мяне вопытны токар наладзіў. Але нічога, атрымалася. Тады ён прапанаваў перайсці з будаўнікоў у іх цэх токарна.

— А як на завод электронных вылічальных машын трапілі?

— Лічыце, што выпадкова. Хаця, відаць, нешта мяне вабіла. Неяк пайшоў на Камароўскі рынак. Бачу: будуюцца новы завод. Тады аніякай агарожы не было. Дай, думаю, зайду ў першы, што трапіцца, цэх. Заглянуў і аж аслупянеў: колькі станкоў новенькіх! Токары дэталі нейкія мудрагелісты вырабляюць.

Не заўважыў, як майстар падышоў. «Падабецца?» — пытае. Толькі галавой кінуў у адказ. Не ведаю чаму, але раптам папрасіўся я ў той цэх. Майстар прынес чарчэж. «Калі разбярэцца — возьму».

Разабраўся. Вось так і стаў працаваць на гэтым заводзе. Маю шосты разрад. Тры гады быў у Манголіі. Там мне прысвоілі званне «Ганаровы грамадзянін горада Дархана».

— Сваю дарогу вы, Герасім Сцяпанавіч, знайшлі, а як склаўся лёс у дзяцей?

— І яны сваёй дарогай па жыцці ідуць. Валя — вывучылася, а Ігар займаецца ў Маскве ў тэатральным вучылішчы імя Шчэпкіна...

— А Юра абраў вашу спецыяльнасць?

— Так. Кажу, што падабаецца.

Хто ведае, думаў я, развіваючыся з Герасімам Сцяпанавічам, мо праз нейкія гадоў дзесяць прыйдзеца панучэ добрыя словы аб Гмызу-малодшым не толькі ад яго бацькі. Рабочы чалавек у нас заўсёды ў павазе. Напэўна таму і ідуць дзеці слядамі бацькоў.

Яўген ТУРАЙКЕВІЧ.

КОЖНАЙ СЯМ'І ПА МАШЫНЕ — ЦІ ТРЭБА ГЭТА

НЕ НАШ ІДЭАЛ

Па колькасці ўласных легкавых аўтамашын на кожную тысячу чалавек Савецкі Саюз значна ўступае многім прамысловым развітым краінам. І пры гэтым не імкнецца ліквідаваць існуючы разрыў. Іх вытворчасць у краіне ў значных памерах не павялічваецца: у 1975 годзе з канвеераў савецкіх аўтазаводаў сышло 1,2 мільёна легкавых аўтамашын, а ў 1983—1,3 мільёна. Імпарту легкавых аўтамашын краіна практычна не ведае.

Ці не азначае гэта, што савецкае грамадства адхіляе асабістае аўтамабілеўладанне? Не, не азначае. Колькасць аўтамашын у асабістым карыстанні ва ўсіх сляях насельніцтва ўзрастае, сёння яна дасягнула дзесяці мільёнаў. Асабліва хутка легкавы аўтамабільны парк у краіне павялічваецца ў сельскіх раёнах з добра развітай дарожнай сеткай. Нягледзячы на даволі высокі кошт, аўтамашына там — яўна дэфіцытны тавар.

У гарадах, дзе жыве дзве трэці насельніцтва краіны, попыт на аўтамашыны пакуль што таксама не ўдаецца задаволіць у поўнай меры, але ўсё ж для гараджан гэта праблема страціла былою вастрывіна, «бум» прайшоў.

Думаю, не будзе перабольшаннем сцвярджаць, што прадметам першай неабходнасці гэты чатырохколавый сродак руху ў СССР не стаў. Адна з галоўных прычын гэтага — шырокае развіццё сеткі грамадскага транспарту. Тарыфы на ім у гарадах выключна нізкія — максімум пяць капеек за адну паездку на любую адлегласць. У такіх умовах нават многія ўладальнікі аўтамашын пры паездках на работу аддаюць перавагу метро, аўтобусам, тралейбусам, трамваем. За руль жа яны садзяцца па выхадным дням і ў час адпачынку

Доля транспартных выдаткаў у сямейных бюджэтах у СССР значна ніжэйшая, чым у насельніцтва капіталістычных краін. Такім чынам, у савецкіх людзей з'яўляецца магчымасць распадаваць больш сродкаў на іншыя патрэбы, напрыклад, культурныя: набыццё кнігі, вылісваць многа газет і часопісаў і г. д.

Агульнавядома, што краіны высокаразвітага аўтамабілізму, дзе адна аўтамашына прыпадае на кожны трычатыры чалавекі, вымушаны рабіць гіганцкія расходы на пракладку дарог, будаўніцтва аўтастанак і да т. п. Успамінаю дзве змешчаныя побач фатаграфіі ў адной шведскай газеце, пры дапамозе якіх яна праілюстравала марнатраўнасць паездак у індывідуальным транспарце. На першай — адзінока аўтобус на пустой вуліцы. На другой — вялікая калона з 50 легкавых аўтамашын. Подпісы гаварылі, што яны перавозіць аднолькавую колькасць людзей, прычым аўтобус, не сустракаючы «пробак», можа рухацца з высокай хуткасцю.

Так, пры савецкай транспартнай канцэпцыі, у якой як пры гарадскіх, так і пры міжнародных паездках насельніцтва галоўная роля адводзіцца грамадскаму транспарту, гэта патрэба задавальняецца больш рацыянальна і эканамічна. У выніку Савецкая дзяржава атрымлівае магчымасць аддаваць прыарытэт рэалізацыі адукацыйнай, пенсійнай, жыллёвай і іншых важных сацыяльных праграм, якія патрабуюць буйных асігнаванняў.

На працягу дзесяцігоддзяў на Захадзе хваліліся высокім узроўнем аўтамабілізацыі, выдаючы яго за паказчык народнага дабрабыту.

«Глядзіце, як мала аўтамашын у асабістым карыстанні ў рускіх, іншая справа ў нас!» — пісалі заходнія газеты. Сёння гэты няпэўны спосаб супастаўлення якасці жыцця насельніцтва розных краін выкарыстоўваецца даволі рэдка. Занадта відэачыныя сталі негатыўныя вынікі нястрымнай аўтамабілізацыі.

Справа, зразумела, не толькі ў тым, што ў «аўтамабільным свеце» элементарная патрэбнасць у перамяшчэнні задавальняецца занадта дарагой цаной. Савецкі падыход да вырашэння транспартных праблем, без дэвізу «кожнай сям'і — па машыне», забяспечвае грамадству апрача эканамічных і шэраг іншых неапажывальных пераваг. Гэта і больш нізкі ўзровень шуму ў гарадах і каля дарог. І меншая загазанасць наветра выхляпнымі газамі, ад якіх у Заходняй Еўропе гінуць лясы і разбураюцца гістарычныя будынкi. Аўтастанкі не выцяняюць пляцоўкі для гульні дзяцей. У меншай ступені савецкае грамадства церпіць і ад аўтакатастроф, ад якіх людзі гінуць ці атрымліваюць траўмы...

Перспектыва празмернай насычанасці аўтамашынамі як мінімум у гэтым стагоддзі Савецкаму Саюзу не пагражае. А пазней, праз некалькі дзесяцігоддзяў? У больш далёкую будучыню, вядома, заглядаць цяжка. Але, мяркуючы па тэмпах навукова-тэхнічнага прагрэсу, можна спадзявацца, што ў будучым стагоддзі чалавецтва знойдзе іншыя, больш дасканалыя тэхнічныя вырашэнні транспартных праблем. І створыць прынцыпова новыя, больш эканамічныя і зручныя, менш небяспечныя транспартныя сродкі. Думаецца, што стадыя аўтамабілізацыі, характэрную сёння для многіх «аўтамабільных» краін, Савецкаму Саюзу перажываць не даўдзецца.

Аляксей ДУМАЎ.



Беларускія мадэльеры не раз заваёўвалі высокія ўзнагароды на ўсесаюзных і міжнародных конкурсах. Арыгінальнасць і лаканізм — вось што ў першую чаргу вызначае іх работы. Вядучае месца тут займаюць мастакі Навукова-даследчай мастацка-эксперыментальнай лабараторыі Упраўлення мастацкай прамысловасці БССР. Дзесяткі мадэлей адзення яны перадаюць штогод швейным і трыкатажным прадпрыемствам рэспублікі для прамысловага асваення. Сярод новых работ лабараторыі — мадэлі, створаныя па нацыянальных матывах з традыцыйным малюнічым арнамантам і вышэйкай.

НА ЗДЫМКАХ: летнія сукенкі з нацыянальным арнамантам; падабаюцца абноўкі і дзецям.

Фота Я. КАЗЮЛІ.



віншуюць землякі

З выпадку вялікіх свят — Дня міжнароднай салідарнасці працоўных 1 Мая і Дня Перамогі — жадаю калектыву рэдакцыі шчасця, здароўя і поспехаў у працы. Няхай газета «Голас Радзімы», як і раней, будзе для нас, хто жыве на чужыне, факелам Міру і Дружбы паміж усімі краінамі і людзьмі планеты. Прашу рэдакцыю перадаць мае самыя лепшыя пажаданні ўсім людзям вашай краіны. Няхай цвіце Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — апора міру на зямлі!

Юрый РАСАДЗІНСКІ.

Аўстралія.

Усіх супрацоўнікаў Беларускага таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» сардэчна віншую са святам 1 Мая і Днём Перамогі! Няхай заўсёды будзе мірная праца на зямлі і дружба паміж усімі народамі!

Ганна і Стэфан
КАБАНЯЧЫЯ.

Францыя.

Дарагія сябры! Прыміце ад нас шчырыя пажаданні да святаў — 1 Мая — дня вясных і радасці і 9 Мая — Дня Перамогі.

Як заўсёды, жадаем вам усім вялікіх поспехаў у барацьбе за мір. Усе думкі сумленных людзей цяпер толькі пра мір, а астатняе само па сабе прыйдзе. Упэўнены, што ўсё чалавечтва нарэшце зразумее, хто ў сапраўднасці хоча міру на зямлі. Жадаем вам, усім савецкім людзям здароўя і шчасця на многія гады!

Вераніка і Яфім
БОГАРТЫ.

ЗША.

Сардэчна віншую рэдакцыю газеты «Голас Радзімы», а таксама Беларускае таварыства «Радзіма» са святам вясных, сонца і міру — 1 Мая і Днём Перамогі!

Жадаем вам радасных і сонечных дзён, выдатнага здароўя, а таксама вялікіх поспехаў у справе ўмацавання міру паміж усімі народамі зямлі, у працы на карысць нашай вялікай Радзімы! Да нашых пажаданняў далучаюцца ўсе суйчыннікі, якія жывуць у раёне гарадоў Маастрыхта, Херлена, Рэйвера і Нютг. Будзьце здаровыя і шчаслівыя.

Сям'я КУПЕРУС-
МАРЧАНКА.

Галандыя.

Паважаныя супрацоўнікі Беларускага таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»!

Сардэчна віншую вас, вашы сем'і, усіх савецкіх людзей з Першамаем і з Днём Перамогі! Жадаем усім святочнага настрою, творчых поспехаў і ўсяго самага добрага! Няхай на нашай зямлі будзе вечно мір!

Ад імя аддзела ССГ
г. Тэнта сакратар
Л. ІЗМАЙЛАВА-
ВЕРМЕРАН.

Бельгія.

В ЧЕМ СОСТОИТ ИСТОРИЧЕСКАЯ ПРАВДА?

РЕШАЮЩИЙ ВКЛАД

В ПОБЕДУ НАД ФАШИСТСКОЙ ГЕРМАНИЕЙ ВНЕС СОВЕТСКИЙ НАРОД

Тридцать девять лет назад, 9 мая 1945 года, завершилась война в Европе. В Советском Союзе этот день ежегодно отмечается как всенародный государственный праздник — Праздник Победы.

Победа над фашистской Германией, двинувшей огромную военную машину на завоевание мирового господства, досталась народам дорогой ценой. Война унесла 20 миллионов жизней только в Советском Союзе, а всего во второй мировой войне погибло более 50 миллионов человек. Огромны потери в горниле войны материальных и культурных ценностей. Неизмеримы бедствия и страдания, которые испытывали люди.

Война началась в крайне сложной и невыгодной для СССР обстановке. В течение длительного времени (с 22 июня 1941 года до конца 1943 года) советский народ и его вооруженные силы в невиданно тяжелых условиях борьбы постепенно преодолели последствия вероломного нападения фашистских вооруженных сил, нанесли им крупные поражения и невосполнимые потери. Это в конечном счете привело к коренному перелому во всей второй мировой войне. Решающими событиями, обеспечившими этот коренной перелом, явились разгром немецко-фашистских войск Советской Армией под Москвой, Сталинградом, Курском и преодоление ею стратегического рубежа — реки Днепр.

В ходе этих упорных и кровопролитных сражений Советские Вооруженные Силы разбили и уничтожили основную, лучшую часть армии фашистской Германии и ее сателлитов. Так, с ноября 1942 года (с начала контрнаступления советских войск под Сталинградом) до конца 1943 года (выход на правый берег Днепра) потери вермахта на советско-германском фронте составили почти 2,6 миллиона человек, до 7 тысяч танков, 14,3 тысячи боевых самолетов, около 50 тысяч орудий. Восполнить такие потери для фашистской Германии становилось невозможным. Она лишалась главного — превос-



Прага, 9 мая 1945 года. Советских воинов-освободителей тепло и сердечно встречают жители города.

твора У. Черчилль признавал: «...все наши военные операции осуществляются в весьма незначительном масштабе по сравнению с огромными ресурсами Англии и Соединенных Штатов, а тем более по сравнению с гигантскими усилиями России». Президент США Ф. Рузвельт в грамоте Сталинграду по случаю победы писал, что эта победа остановила волну нашествия и стала поворотным пунктом войны союзных наций против сил агрессии.

В результате коренного перелома в войне, завоеванного Советской Армией при отсутствии второго фронта в Европе, произошли необратимые изменения в общей военной обстановке, в соотношении сил и средств. Они окончательно закрепили стратегическую инициативу на стороне Советской Армии, всей антигитлеровской коалиции. Это в конечном счете предопределило исход вооруженной борьбы в пользу свободолюбивых народов и обеспечило в последующем окончательное поражение агрессора. Стало очевидным и то, что Советская Армия способна самостоятельно разгро-

ским замыслом, была полностью очищена территория СССР от немецко-фашистских агрессоров и восстановлена государственная граница на всем ее протяжении от Баренцева до Черного моря. Враг подвергся сокрушительному разгрому. Фашистская Германия лишилась своих союзников в Европе и оказалась в полной политической изоляции. Фронт приблизился к ее границам, а в Восточной Пруссии уже перешагнул их.

Нельзя не подчеркнуть того факта, что против Советской Армии на протяжении всей войны вела борьбу подавляющая часть вооруженных сил Германии и ее сателлитов. Даже после открытия союзниками второго фронта в Европе (начало июня 1944 года) на советско-германском фронте действовало от 240 до 195 немецко-фашистских дивизий, а на Западе против англо-американских войск боролись от 81 до 107 вражеских дивизий.

Изгнав врага с территории своей земли, Советская Армия приступила к завершению разгрома военной машины третьего рейха и освобождению европейских народов от

скай операция. В течение многих дней шли ожесточенные бои непосредственно на улицах фашистской столицы. Ломяя сопротивление врага, советские воины окружили рейхстаг. Вскоре над ним взвилось наше Знамя Победы. Падение Берлина означало конец гитлеровского рейха. 8 мая в пригороде Берлина Карлсхорсте был подписан акт о безоговорочной капитуляции фашистской Германии. В Европе наступил долгожданный для народов мир.

Безусловно, победа над фашистской военной машиной была достигнута совместными усилиями многих народов. Советские люди высоко оценивают героизм и мужество борцов движения Сопротивления, широко развернувшегося в оккупированных странах, самоотверженности его участников, в авангарде которых шли коммунистические и рабочие партии. Вместе с Вооруженными Силами СССР мужественную борьбу против фашистских захватчиков вели соединения и объединения Югославии, Польши, Чехословакии, патриоты Румынии, Болгарии, Венгрии, Албании. Свой вклад в победу над врагом внесли народы и армии США, Великобритании и других государств антигитлеровской коалиции.

Историческая правда, однако, состоит в том, что по всем показателям в ходе войны советско-германский фронт оставался главным фронтом. Здесь было разгромлено 607 дивизий фашистской Германии и ее сателлитов (союзники нанесли поражение 176 дивизиям противника), три четверти авиации, большая часть артиллерии и танков, свыше 2,5 тысячи боевых и транспортных единиц флота. В войне против СССР фашистская Германия лишилась 10 миллионов человек из 13,6 миллиона потерянных ею на всех фронтах второй мировой войны. Уничтожение основных сил и средств вермахта на советско-германском фронте привело гитлеровскую военную и государственную машину к полному краху. Именно Советский Союз стал главной силой, преградившей путь германскому фашизму к мировому господству, вынес на своих плечах основную тяжесть войны и сыграл решающую роль в разгроме гитлеровской Германии.

Победа советского народа и его армии, одержанная под руководством Коммунистической партии, является глубоко закономерной. Она свидетельствует о силе и непобедимости социалистического строя, неисчерпаемых возможностях его экономики, невиданном героизме и мужестве советских людей.

Славная победа Советского Союза во второй мировой войне — грозное предупреждение тем, кто ныне бряцает оружием, грозит «крестовым походом» против стран социализма. Советская военная доктрина носит оборонительный характер. Она рассчитана исключительно на отражение внешней угрозы.

В случае агрессии Советские Вооруженные Силы совместно с братскими социалистическими армиями будут защищать свои революционные завоевания, как и в минувшей войне, без каких-либо колебаний, со всей решительностью, с использованием всей оборонной и экономической мощи своих государств.

ИВАН ШКАДОВ,
генерал армии, заместитель
министра обороны СССР,
Герой Советского Союза.

(АПН).



8 мая 1945 года. Подписание Акта о безоговорочной капитуляции фашистской Германии.

ходства в силах и средствах ведения вооруженной борьбы. Потерпев поражение и ее наступательная стратегия. Германия вынуждена была перейти к обороне.

Победы советских войск в 1941—1943 годах были особенно весомыми и значительными на фоне ограниченных действий союзников — США и Англии. За несколько дней до завершения Сталинградской битвы, 20 января 1943 года, премьер-министр Великобри-

тании вермахт и завершить войну.

«Война вступила в ту стадию, — отмечал 6 ноября 1943 года Председатель Государственного Комитета Обороны СССР И. В. Сталин, — когда дело идет о полном изгнании оккупантов с советской земли и ликвидации фашистского «нового порядка» в Европе».

В результате последовательного осуществления в течение 1944 года крупных операций, связанных единым стратегиче-

ским замыслом, была полностью очищена территория СССР от немецко-фашистских агрессоров и восстановлена государственная граница на всем ее протяжении от Баренцева до Черного моря. Враг подвергся сокрушительному разгрому. Фашистская Германия лишилась своих союзников в Европе и оказалась в полной политической изоляции. Фронт приблизился к ее границам, а в Восточной Пруссии уже перешагнул их.

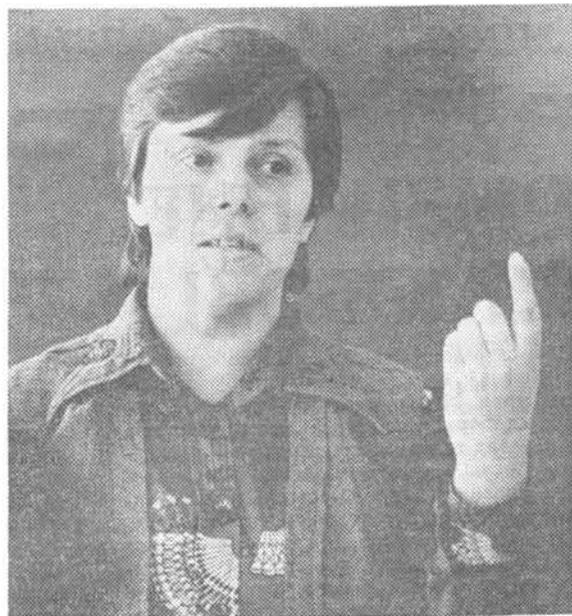
16 апреля 1945 года началась заключительная Берлин-

Яна нарадзілася і вырасла ў вёсцы на Магілёўшчыне. З дзяцінства дапамагала бацькам — калгасным паляводам паліць агарод і зграбаць сена, церабіць лён і ўбіраць бульбу. Скончышы інстытут і пачаўшы працаваць педагогам у сваіх родных краях, Ева назаўсёды захавала павагу да людзей зямлі, іх нялёгкай працы.

Зараз Ева Лабачова — заслужаная настаўніца БССР, выкладае матэматыку ў адной з сярэдніх школ раённага цэнтры Бялынічы. Сялета землякі выбралі Еву Лабачову дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР.

НА ЗДЫМКАХ: Ева ЛАБАЧОВА на ўроку; школа, дзе працуе Ева Якаўлеўна; «ціхі час» у падрыхтоўчай групе.

Фота У. МЯКЭВІЧА.



ФАРИСЕЙСТВО И ЛОЖЬ — ОРУДИЕ СЕКРЕТНЫХ СЛУЖБ США

Давно известно, что всякий раз, когда реакционные круги на Западе хотят осложнить международную обстановку, отвлечь внимание общественности от собственных опасных планов и действий, они прибегают к развязыванию грубых и оголтелых антисоветских кампаний.

Особое место в этих грязных махинациях наши противники отводят известному антисоветчику Сахарову, антигражданское поведение которого давно заклеено советскими людьми.

Следует сказать и о жене Сахарова Боннэр Е. Г., которая не только постоянно подталкивает своего мужа на враждебные Советскому государству и обществу поступки, но и сама совершает такие действия, о чем неоднократно сообщалось в печати. В течение ряда лет, причем отнюдь не бескорыстно, Боннэр промышляет тем, что снабжает западные антисоветские центры беспардонной клеветой и злобными пасквилями, чернящими нашу страну, наш строй и советских людей.

В этом, как неопровержимо установлено, она пользуется услугами сотрудников американского посольства в Москве, которые переправляли по дипломатическим каналам за границу получаемые от Боннэр материалы. В последнее время такого рода содействие ей оказывали, в частности, первый секретарь Э. Маквилльямс, вторые секретари Дж. Гласс и Дж. Пернелл.

Как стало недавно известно компетентным советским органам, по тщательно разработанному сценарию и при участии американских дипломатов была подготовлена далеко идущая операция, в союзе с которой имелась в виду, что Сахаров объявит очередную «голодовку», а тем временем Боннэр получит «убежище» в посольстве США в Москве. По этому плану пребывание Боннэр в посольстве должно было быть использовано для встреч с иностранными корреспондентами и передачи за границу клеветнических измышлений о Советском Союзе и всякого рода фальшивых материалов о положении ее мужа Сахарова.

Эти скоординированные действия должны были послужить сигналом для развязывания на Западе, прежде всего в США, антисоветской кампании.

Одновременно намечалось попытаться под надуманным предлогом — состоянии здоровья — организовать выезд Боннэр за границу, где она должна была стать одним из лидеров антисоветского отребья, находящегося на содержании западных спецслужб.

В результате своевременно принятых советскими правоохранительными органами мер эта операция была сорвана. Американской стороне было сделано официальное представление с изложением фактов прямой причастности сотрудников посольства США в Москве к этой провокации и требованием прекратить такие недопустимые действия.

Нет, не гуманными соображениями руководствуются те, кто хотел бы затеять очередную пропагандистскую возню вокруг Сахарова и Боннэр. Они ослеплены животным антисоветизмом, хотели бы еще больше отравить международную атмосферу, посеять ядовитые семена недоверия между народами.

Известный советский историк профессор Н. Яковлев в недавно вышедшей книге «ЦРУ против СССР», несколько отрывков из которой мы предлагаем вниманию читателей, рассказывает о «богатом» прошлом и нынешней «деятельности» Елены Боннэр.

Книга «ЦРУ против СССР» — о подрывной деятельности, которая ведется на Западе и направляется спецслужбами США. В работе над ней автором впервые использованы документы, показывающие ЦРУ с момента его создания, место этой шпионской организации в системе государственных органов США, методы идеологических диверсий, проводимых агентами ЦРУ.

Книга советского ученого вызвала значительный интерес у нас в стране и за рубежом. Прогрессивная американская газета «Дейли Уорлд» в рецензии на это издание писала: «Книга Яковлева показывает, что деятельность описанных им антисоветских элементов презрительна во всех отношениях и пагубна для интересов американского народа... Диссидентов импортируют в США, как сардины в банках для внутреннего потребления. Их пропаганда в США, разумеется, не может поколебать Советский Союз. Но эти акции под эгидой ЦРУ направлены на то, чтобы ввести в заблуждение американцев...»

ФИРМА

«Е. БОННЭР ЭНД ЧИЛДРЕН»

В своих попытках подрывать советский строй внутри ЦРУ широко прибегало и к услугам международного сионизма. В 1953 году в этом ведомстве сочли целесообразным создать даже особый Еврейский отдел (Джуиш секшн), имеющий в США и

других странах около 5 тысяч агентов.

Джуиш секшн ЦРУ США действует в трех направлениях. Во-первых, он ставит на службу «криптократии» все финансовые возможности и связи большого еврейского бизнеса США. Во-вторых, взаимодействуя с разведкой и контрразведкой Израиля, и через их посредство ЦРУ использует секретные службы Всемирной сионистской организации и особенно их карточку персональных, где собраны данные на известных в своих странах политиков, ученых, деятелей искусства, писателей, деловых людей, военных и так далее. Наконец, в-третьих, и главных, этот отдел ЦРУ осуществляет прямую диверсионно-шпионскую деятельность в СССР и соцстранах. Используется при этом не только агентурная сеть американских, израильских и сионистских спецслужб и связанных с ними еврейский мasonicкий орган «Бнай Брит», но и элементы, подверженные воздействию сионистской пропаганды.

Одной из жертв сионистской агентуры ЦРУ стал академик А. Сахаров.

Какие бы гневные слова ни произносились (и вполне заслуженно) в адрес Сахарова, по-человечески его жалко. Он нанес и продолжает наносить ущерб нашему народу и государству. Но далеко не все следует относить на счет только его злой воли, хотя и она налицо. Сахаров помню, а может быть, и прежде всего — жертва тех интриг, которые сплели и плетут вокруг его имени западные спецслужбы. Используют особенность его личной жизни примерно за полтора десятка последних лет (о чем дальше), провокаторы из подрывных ведомств толкнули и толкают этого душевно неуравновешенного человека на поступки, противоречащие облику Сахарова-ученого.

...Все старое, как мир: в дом Сахарова после смерти жены пришла мачеха и вышвырнула его детей. Во все времена и у всех народов деяние никак не похвально. Устная, да и письменная память человечества изобилует страшными сказками на этот счет. Наглое попрание общечеловеческой морали никак нельзя понять в ее рамках, отсюда поиски потусторонних объяснений, обычно говорят о такой мачехе — ведьма. А в доказательство приводят, помимо прочего, «нравственные» качества тех, кого она приводит под крышу вдовца, — своего отродья, недаром народная мудрость гласит — от яблони яблочко, от ели шишка. Глубока и бесспорна народная мудрость.

Вдовцу Сахарову навязалась страшная женщина. В

молодости распутная девица, она достигла профессионализма в соблазнении и последующем обирании пожилых, с положением мужчин. Ремесло древнейшее, но всегда осложнявшееся тем, что, как правило, у любого мужчины в летах есть близкая женщина, обычно жена.

Наша «геронья» действовала просто — отбила мужа у больной подруги, доведя ее шантажом, телефонными сообщениями с гадостными подробностями до смерти. Так она получила желанное — почти стала супругой поэта Всеволода Багрицкого. Разочарование: погиб на войне.

Девица, однако, никогда не ограничивалась одним направлением поиска: больше источников — больше денег. Одновременно она затеяла пылкий роман с крупным инженером Моисеем Злотником. Но опять рядом досадная помеха — жена! Инженер убрал ее, попросту убил и на долгие годы отправился в заключение. Беспрецедентное преступление побудило известного в те годы советского криминалиста Льва Шейнина написать рассказ «Исчезновение», в котором сожигательница Злотника фигурировала под именем «Люси Б.».

Время было суровое, военное, и напуганная сексуальная разбойница укрывалась от возможного возмездия под халатом санитарки в госпитальном поезде. На колесах раскручивается новая, но уже знакомая история — связь с начальником поезда Владимиром Дорфманом, которому санитарка годилась даже не в дочери, а скорее во внучки. Итог: ее с позором списали с поезда.

В 1948 году опять роман. На этот раз — с крупным хозяйственником Яковом Киссельманом, человеком состоятельным и, естественно, весьма немолодым. К своей основной профессии «роковая» женщина к этому времени добавила побочную: вооружившись подложными справками, она сумела поступить в медицинский институт в Москве. Там она направо и налево рассказывает о своих мнимых «подвигах» в санитарном поезде, осмрительно умалчивая о финале своей эпопеи.

Но что ей радости в Киссельмане: жил на Сахалине, в Москве был наездами. А рядом однокурсник Иван Семенов, с которым она и вступает в понятные отношения. В марте 1950 года у них родилась дочь Татьяна.

Мать поздравила обоих — Киссельмана и Семенова — со счастливым отцовством. На следующий год Киссельман оформил отношения с матерью «дочери», а еще через два года заключил с ней законный брак и Семенов. По-

следующие девять лет она пребывала в «законном» браке одновременно с двумя супругами, а Татьяна с младых ногтей имела двух отцов — «папу Якова» и «папу Ивана». Научилась и различать их: от «папы Якова» деньги, от «папы Ивана» — отеческое внимание. Девочка оказалась смысленной не по-детски и никогда не огорчалась ни одного из отцов сообщением, что у нее есть и другой. Надо думать, слушалась прежде всего маму. Весомые денежные переводы с Сахалина на первых порах обеспечили жизнь в Москве двух «бедных студентов».

В 1955 году «геронья» нашего рассказа, назовем наконец ее — Елена Боннэр — родила сына Алешу. Так и существовала в те времена гражданка Киссельман-Семенова-Боннэр, ведя развеселую жизнь и попутно воспитывая себе подобных — Татьяну и Алексея. Злополучный Моисей Злотник, отбывший заключение, терзаемый угрызениями совести, вернулся в середине пятидесятых годов в Москву. Встретив как-то случайно ту, кого считал виновницей своей страшной судьбы, он в ужасе отшатнулся, она гордо молча прошла мимо — новые знакомые, новые связи, новые надежды.

В конце шестидесятых годов Боннэр наконец вышла на «крупного зверя» — вдовца, академика А. Сахарова. Но, увы, у него трое детей — Татьяна, Люба и Дима. Боннэр поклялась в вечной любви к академику и для начала выбросила из семейного гнезда Таню, Любу и Диму и водворила туда собственных Татьяну и Алексея. С изменением семейного положения Сахарова изменился фокус его интересов к жизни. Ученый-теоретик погрузился в политику, точнее, стал встречаться с теми, кто скоро получил на Западе кличку «правозащитников». Боннэр свела Сахарова с ними, попутно повелев супругу вместо родных детей возлюбить приемных, ибо они будут большим подспорьем в затеянном ею честолюбивом предприятии — стать вождем (или вождями?) «инакомыслящих» в Советском Союзе.

Коль скоро таковых, в общем, оказались считанные единицы, вновь объявившиеся «дети» академика Сахарова в числе двух человек действительно послужили солидным подкреплением. Отныне стены Сахарова по поводу предприятия «прав» в СССР, несомненно, по подстрекательству Боннэр, шли, так сказать, на двух уровнях: своего рода «вообще» и конкретно на примере «притеснений» обретенных «детей». Что же с ними случилось?

(Продолжение следует).

«Багата, родная ты мова... А вобразы якія ў словах, а параўнанні ў што за ўзлёт!»

Пятрусь БРОЎКА.

У Савецкім Саюзе прайшло ўсенароднае абмеркаванне праекта ЦК КПСС «Асноўныя напрамкі рэформы агульнаадукацыйнай і прафесійнай школы». На першай сесіі Вярхоўнага Савета Саюза ССР, што адбылася ў пачатку красавіка, прынята пастанова, у якой адобраны «Асноўныя напрамкі...» Удасканалены многія бакі школьнага жыцця, у тым ліку і выкладанне моў, у прыватнасці рускай. «Свабоднае валоданне рускай мовай, — гаворыцца ў дакуменце, — павінна стаць нормай для моладзі, якая заканчвае сярэднія навучальныя ўстановы».

Чым жа тлумачыцца важнасць вывучэння і ведання побач з роднай і рускай мовай? Пра гэта — артыкул доктара філасофскіх навук прафесара Аляксандра ХАЛМАГОРАВА.

ДВУХМОЎЕ, ЯК ЯГО РАЗУМЕЮЦЬ У СССР

Савецкі Саюз — адна з самых многанацыянальных дзяржаў планеты: тут функцыяніруюць больш за сто пісьмовых і беспісьменных моў.

У аснове савецкай нацыянальнай палітыкі ляжыць прынцып добраахвотнасці развіцця і раўнапраўя ўсіх моў, вялікіх і малых. Гэты прынцып узвядзены ў ранг закона — замацаваны ў многіх дзяржаўных дакументах, у тым ліку ў Канстытуцыі ССР, у Канстытуцыях саюзных рэспублік, і з'яўляецца адной з важнейшых умоў развіцця нацыянальных адносін у краіне.

Яшчэ У. І. Ленін зыходзіў з таго, што ў многанацыянальнай сацыялістычнай дзяржаве нацыянальнае мовы адыгрываюць і будуць адыгрываць выключна важную ролю. Разам з тым ён падкрэсліваў **неабходнасць вывучэння** «мовы большасці». Ленін пісаў: «...патрэбы эканамічнага абароту заўсёды прымусяць нацыянальнасці, якія жывуць у адной дзяржаве (пакуль яны захочуць жыць разам), вывучаць мову большасці».

Такой мовай у СССР з'яўляецца руская, і менавіта яна выбрана ўсімі народамі краіны ў якасці сродку міжнацыянальных зносін. У 1970 годзе ёю свабодна валодала 54,8 мільёна, ці 49 працэнтаў нярускага насельніцтва, у 1979 — 77,4 мільёна, ці 62 працэнты, а ў 1982 годзе гэты працэнт вырас ужо да 83.

Руская мова ўваходзіць у шасцёрку Клуба сусветных моў (разам з англійскай, кітайскай, іспанскай, французскай і арабскай), яна аказвае вялікі ўплыў на ўсе мовы народаў СССР. Як, зрэшты, і ўсе іншыя мовы ўздзейнічаюць на рускую. Такое ўзаемадзеянне праяўляецца і ў фанетыцы, і ў словаўтварэнні, і ў сінтаксісе, і, вядома ж, у лексіцы. Асабліва прыкметны ўплыў рускай на младапісьменныя мовы. А трэба сказаць, што за гады Савецкай улады пісьменнасць набылі каля 50 малых народнасцей СССР.

Варта падкрэсліць, што распаўсюджанне рускай мовы не толькі не перашкаджае развіццю нацыянальных моў народаў СССР, а наадварот, садзейнічае іх усямернаму ўдасканаленню. Узаемапраціненне моў ніколі не прыніжае іх нацыянальна

самабытнасці — гэта прызнана цяпер практычна ўсімі вучонымі.

Аб свабодным функцыянаванні нацыянальных моў у СССР гаворыцца хаця б такі факт: пры Усесаюзным перапісу насельніцтва 1979 года больш за 93 працэнты савецкіх людзей назвалі роднай мовай сваёй нацыянальнасці. Гэта значыць само жыццё абвяргае сцвярджэнні замежных апанентаў, быццам двухмоўе ў Савецкім Саюзе вядзе да «русіфікацыі», «панавання» адной мовы над другой, да «дэнацыяналізацыі».

Двухмоўе для большасці насельніцтва Савецкага Саюза натуральна і арганічна. Мне не раз даводзілася быць у розных рэспубліках краіны і чуць, як ва ўстановах, на адпачынку, у сям'і людзі, часам самі не заўважаючы, пераходзяць з роднай мовы на рускую ці наадварот, а то і адразу гавораць «на дзвюх мовах», перамяшваючы родныя і рускія словы.

Вялікую ўвагу да моў нават самых малых народнасцей можна назіраць у школах. Дарэчы, у савецкіх школах навучанне вядзецца на 52 мовах народаў СССР. На столькіх жа выпускаюцца і падручнікі. Скажам, буквар якой-небудзь роднай мовы, выдадзены ў адпаведнасці з колькасцю вучняў мізэрным тыражом (напрыклад, усяго 1 000 экзэмпляраў), каштуе дзяржаве прыкладна столькі ж, колькі і альбом па мастацтву са шматлікімі каляровымі зпрадукцыямі. А падручнікі дзеці атрымліваюць бясплатна.

Калі вярнуцца да рускай мовы, то варта сказаць, што яна выконвае функцыі не толькі мовы міжнацыянальных зносін унутры СССР: руская мова з'яўляецца рабочай мовай Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, ЮНЕСКО, СЭУ і іншых аўтарытэтных міжнародных арганізацый. Таму расце цікавасць да яе і за межамі Савецкага Саюза. Цяпер толькі ў арганізаваных формах яе вывучаюць больш чым у 100 краінах свету. У 54 дзяржавах руская мова ўключана ў вучэбныя праграмы школ, у 79 — у вучэбныя праграмы вышэйшых навучальных устаноў. Усяго ж у той ці іншай ступені ёю валодаюць каля паўмільярда чалавек.

Якуб КОЛАС

Слова — радасць, слова — чары,
Вобраз вечна юных вёсен,
Ёсць ты ўсоды: ў сонцы, ў хмары,
Ты глядзіш праз неба просінь.
Лашчыш слух мой, слова-ззянне,
Атуляеш сэрца ласкай,
Ноч і вечар, дзень, світанне
Абяля ты, слова-краска.

ПРЫЗНАННЕ Ў ЛЮБОВІ

У канцы сакавіка ў Мінску прайшла чарговая рэспубліканская алімпіяда школьнікаў па беларускай мове. Нашы землякі ўжо ведаюць, што такія спаборніцтвы сталі ў нас традыцыяй. Два гады назад газета «Голас Радзімы» расказвала пра ўмовы правядзення алімпіяды, пра тыя віды заданняў, якія належыць выканаць кожнаму яе ўдзельніку (лінгвістычны конкурс, праверка вусных выказванняў, сачыненне на зададзены тэму). Ацэнкі дае строгае і добра-зачлівае журы, у склад якога ўваходзяць вучоныя-мовазнаўцы з Акадэміі навук БССР, педагогі сярэдніх школ і выкладчыкі вышэйшых навучальных устаноў. Яны і выяўляюць пераможцу сярод вучняў 8—10-х класаў сярэдніх школ з усёй рэспублікі. І хаця перамагчы — заповітная мара кожнага з удзельнікаў, галоўнае іншае — адносіны моладзі да роднай мовы, шчыра цікавасць да яе таямніц. У перапынках паміж спаборніцтвамі мне ўдалося пагаварыць з некаторымі ўдзельнікамі сёлета алімпіяды.

Ірына ЦІШЧАНКА жыве і вучыцца ў невялікім гарадку Касцюковічы, што на Магілёўшчыне.

Больш за ўсё я люблю вырошчваць кветкі. Пасля заканчэння школы хачу вучыцца ў Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі. Мне заўсёды падабалася праца на зямлі. А захапленне мовай... Ці можна наогул назваць гэта захапленнем? Бо мы ж гаворым пра нашу родную мову. Я не думаю стаць філолагам. Бацькі мае таксама простыя працоўныя людзі (маці — швачка, тата — электрык), але ў нашай сям'і павага да роднага слова — такая ж звычайная і абавязковая рэч, як павага і любоў да хлеба, да зямлі, на якой мы жывём.

Ёсць такія малады беларускі паэт Мікола Мельнікаў. Ён родам з Касцюковіч, неаднойчы быў у нашай школе, чытаў свае вершы. Ведаю, я слухала яго, і мне здавалася, што ў гуках нашай беларускай мовы чуецца цурчанне чыстай крыніцы, клёкат буслоў, якія часта лётаюць над нашай хатай, шамаценне дуброў.

Усевалад РАГОЙША, вучань школы № 4 горада Мінска.

СПАЗНАЦЬ СІЛУ І ХАРАСТВО СЛОВА

Ці можна лічыць сябе адукаваным чалавекам, не валодаючы літаратурнай мовай? Безумоўна, не. А што такое культура слова?

Яшчэ ў школе кожны вывучаў граматыку, пазнаёміўся з многімі лінгвістычнымі паняццямі і тэрмінамі, засвоіў шматлікія правілы. Але дасканала валодаць літаратурнай мовай — значыць не толькі ўмець карыстацца граматычнымі правіламі. Высокая моўная культура чалавека — гэта яшчэ і ўменне выбіраць найбольш прыдатнае слова, найлепшы варыянт сінтаксічнай канструкцыі для канкрэтнага выказвання, уменне ўжываць словы ў розных жыццёвых сітуацыях, з улікам задач і абставін моўных зносін. Набыць такое ўменне дапамагаюць блізкія да граматыкі лінгвістычныя дысцыпліны — культура мовы і стылістыка. Так піша аўтар кнігі «Культура слова» А. Каўрус, звяртаючыся да юных чытачоў, вучняў старэйшых класаў, якім адрасавана гэтае выданне. Вышла кніга летась у рэспубліканскім выдавецтве «Народная асвета» ў серыі «Скарбы слова». Яна будзе карысным дапаможнікам у авалоданні падрастаючым пакаленнем культуры мовы, асабліва тымі пытаннямі, якія не асветлены ў школьных падручніках. У даходлівай форме даецца паняцце культуры мовы як самастойнай лінгвістычнай дысцыпліны. Раскрываюцца асноўныя якасці літаратурнай мовы: правільнасць, дакладнасць, выразнасць і інш. Тэарэтычныя звесткі ілюструюцца яркімі, арыгінальнымі прыкладамі з твораў беларускіх пісьменнікаў.

Гаворачы, напрыклад, пра адметны стыль творчасці Янкі Брыля, аўтар адзначае багацце вобразных зваротаў, непаўторных кантэкстаў яго твораў, якія грунтуюцца на правілах беларускай мовы. Пісьменнік толь-

кі па-мастацку мэтазгодна пашырае спалучальнасць слоў, своеасабліва аб'ядноўвае іх у словазлучэнні і сказы, напўняе сваю мову вялікім інтэлектуальным і экспрэсіўна-эмацыянальным зместам. «Гляджу Волгу — як грандыёзную кінакарціну. То буйным планам — са шлюпачнай палубы, з носа, з кармы; то з берага на зялёных стаянках», часамі нават вельмі высокага; то з вады, у якой стаю з вудай ці плаваю ў вясёлай грамадзе. Цяпер гляджу з каюты, бо холадна. Ідзем на Горкі. Высокія лясныя берагі, рака — натуральная, без паднятай вады, з частымі і вялікімі водмелямі, з выкручастым фарватэрам. Грэемца, нешматлікія актывісты, седзячы на карме, якую асвятляе да зіхацення вясёлае сонца».

Прызначаная для самастойнага чытання кніга мае нямала каштоўных якасцей. Адна з іх — гэта папулярнасць выкладзенага матэрыялу. Тут не шмат тэарэтычных звестак у гатовым выглядзе, у форме азначэнняў і правілаў. Аўтар ставіў на мэце менш павучаць, а натуральна ўводзіць у выклад ілюстрацыйны матэрыял (і ўзорны, дасканалы, і з пэўнымі хібамаі), каб аналізуючы яго, чытачы рабілі вывады, вучыліся даваць ацэнку моўным з'явам і фактам, замацоўвалі патрэбныя гутарковыя навукі. Напрыклад, у раздзеле «Ці ўсё мілагучна...» разглядаюцца цяжкія на вымаўленне стыкі слоў, награвашчванне адволькавых злучных, збег адволькавых складоў, непрадугледжаныя сугуччы, рыфмаванне, паўтор аднакарэзных слоў (А з бору цёплы і салодкі **ДУХ** мян у твар **адлігай тхне**. **Вы ўнутраным**, вобразным позіркам убачыце дарагога вам чалавека. **Трэба** або будаваць дарогу па спіралі, або будаваць канал).

А я хачу быць філолагам. Дакладней, выкладчыкам роднай мовы ў школе. Ужо зараз уяўляецца, як бы я вёў заняткі, пра што гаворыў са сваімі вучнямі. Абавязкова арганізавалі б гурток роднай мовы для тых, хто жадае вывучаць усе яе тонкасці. Мы б чыталі на занятках творы Купалы, Коласа, Багдановіча. Стараліся б да канца зразумець кожны іх радок. Летам рабілі б экскурсіі, паходы па Беларусі, вывучалі яе гісторыю і сучасны дзень. Сёння ў нашай рэспубліцы многа заводаў, фабрык, развітая сельская гаспадарка. Пра ўсё гэта я таксама вёў бы размову са сваімі вучнямі на ўроках роднай мовы.

Тамара ХАДАСЕВІЧ, вучаніца школы № 1 горада Шклова.

Для таго, каб прыехаць на алімпіяду ў Мінск, я прайшла некалькі тураў, стала пераможцай у абласным туры. За ўсё хачу падзякаваць маёй настаўніцы Ніне Віктараўне Чупрынскай. Яна дапамагае мне і маім сябрам глыбока і назаўсёды палюбіць роднае слова, зразумець яго прыгажосць. Урокі Ніны Віктараўны — адны з самых цікавых у нашым класе.

Аляксандр ЗАХАРЧЭНЯ, вучань Чудзінскай сярэдняй школы Ганцавіцкага раёна.

Сёлета я заканчваю дзесяты клас. Усе гады абучэнне вялося ў нашай школе на роднай мове. Мы мелі вельмі цікавыя, маляўнічыя падручнікі. Але рускую мову, другую мову, што вывучаюць у нашай школе, мы таксама добра разумеем і ведаем. Яна і яшчэ ўкраінская — родныя сёстры з нашай беларускай.

Я мару стаць лётчыкам. Верш Янкі Купалы «Хлопчык і лётчык» ведаю з дзяцінства. Уяўляю, як падмысся высока-высока, убачу неабсяжныя прасторы ў нашай Беларусі, якая назаўсёды будзе для мяне самым мілым куточкам на зямлі.

Абвешчаны пераможцы, размеркаваны прызавыя месцы, падведзены агульныя вынікі. Удзельнікі алімпіяды раз'ехаліся па сваіх дамах. Чым жа былі для іх гэтыя сем дзён у сталіцы?

Адны яшчэ больш умацаваліся ў сваім жаданні стаць у будучыні вучонымі-мовазнаўцамі, другія — вучыць роднай мове дзяцей. І ўсе ў час спаборніцтваў атрымалі шмат новай для сябе інфармацыі, сустрэлі сяброў-аднадумцаў, яшчэ раз пераканаліся ў прыгажосці і дасканаласці сваёй мовы.

Галіна УЛІЦЕНАК.

Правільнаму выбару слова ў кожнай пэўнай сітуацыі прысвячае аўтар асобны раздзел «Якое слова лепшае». Для прыкладу ён бярэ перы слоў і выразаў: **устаць — паўставаць, угледзецца — вочы паўстаўляць, глядзець пільна — глядзець, не маргнуць вокам**. Як вядома, першыя з іх стылістычна нейтральныя, яны могуць ужывацца ў розных стылях мовы, другія маюць гутарковую афарбоўку, а таму ўжываюцца толькі ў некаторых стылях: гутарковым, мастацкім, публіцыстычным.

Але ці можна на падставе гэтага сказаць, што, напрыклад, слова **ўгледзецца** лепшае за **фразеалагізм вочы паўстаўляць**, — даводзіць аўтар. І прапануе вызначыць функцыянальную іх вартасць у пэўным кантэксце:

А хлопцы нават **паўставалі**, у чыгунчык **вочы паўстаўлялі, глядзець, не моргнуць** яны **вокам**; эх, **мусіць, смачны** клёцкі з **сокам**!

Чытач мае магчымасць пераканацца, што дынамізм падзей, напружанасць чакання ўдала перадаюцца тут словамі і вяртаюцца з гутарковай стылістычнай афарбоўкай.

«Уменне арыентавацца ў багатых і разнастайных сродках жывой мовы, адчуваць мэтазгоднасць таго ці іншага слова для пэўнага выказвання спадарожна асабліва тады, калі скончыўшы школу, вы станеце на самастойны жыццёвы шлях — піша аўтар кнігі, звяртаючыся да юных чытачоў. — Чым больш дасканала будзе ваша мова, тым лепш і лягчэй вы будзеце спраўляцца з патрэбамі моўных зносін у любой сферы гаспадарчай і грамадскай дзейнасці. А спазнаўшы сілу і харавост роднага слова, вы захочаце яшчэ глыбей працікнуць у яго свет».

Таццяна АНТОНАВА.

КАБ НІКОЛІ НЕ ПАЎТАРЫЛАСЯ

ЖЫВОМУ — ЖЫЦЬ!

У новай маёй паэтычнай кнізе адзін з вершаў пачынаецца так:

Над бяздоннай прорвай
небыцця
(Чорна як і холадна унізе)
Хто не зведаў страху
за дзіця,
Хто з нас за дзіця
не калаціўся?..

Гэтыя радкі напісаліся ў хвіліну вострай трывогі. Муціць, няма на зямлі чалавека, у якога б не здарылася падобных хвілін. Тым больш, што бяздонная прорва пагражае стаць явай. З яе патыхае ў твар нам жахам усеагульнага знішчэння.

Адседзімся? Набудзем бомбасховішчаў? Залезем, як барсукі, у глебу?

Успамінаецца сюжэт адной з сучасных п'ес. Дзеянне адбываецца пасля трэцяй сусветнай, на планеце засталіся адны барсукі ды некалькі чалавек, што шукаюць адзін аднаго ў зямной пустэльні.

Хто з нас згадзіўся б шукаць? Хто можа ўявіць процівагаз на тварыку немаўляці? Не, не адседзімся! Не перачакаем! Схаваная пад крыло галава — яшчэ не гарантыя бяспекі.

Ці, можа, тыя, па чый зямлі не хадзіла з касою вайна, захацелі паспытаць ейнага «смаку»?

Па нашай — хадзіла. Са свастыкай на рукаве. Мая нябожчыца-бабуля ўсё жыццё чакала з вайны сына, які прапаў без вестак. Ён часта сніўся ёй.

...І толькі ганак я пераступаю,

А ён ля ног, у шынялі —
сыночак.
Забіты, мёртвы. Быццам
і не ў сне.

Ды што з ім, дзе —
ніхто не знае, можа...
Пасля маўчала распачна
і нема

І паўтарала толькі:
«Божа, божа...»

Гэтае дзіцячае ўражанне вярэдзіла мяне да сталых год. Верш напісаўся яшчэ ў школе, у старэйшых класах. Я доўга не ведала, што мая стрыечная сястра, дачка загінуўшага дзядзькі (яна нарадзілася перад самай вайной), выразала яго з газеты і дасюль беражэ з пашанай і расчуленасцю. Верш пра яе бацьку... Сведчанне памяці, якую не патушыў вятрыска часу.

Другая згадка. На ўроку пазакласнага чытання (я пэўны час выкладала ў школе родную мову і літаратуру) знаёмлю вучняў з кнігай Адамовіча, Брыля і Калеснікі «Я з вогненнай вёскі...» Яна складзена з успамінаў людзей, што цудам выйшлі жывымі з тысяч нашых Хатыняў. Там ёсць пранізлівы эпізод: дзіця нясе на далоні яечка — каб не забіваў, каб злітаваўся фашыст. Я не змагла стрымацца, заплакала. Цяклі слязінкі па шчоках маіх вучняў. Тады на нейкі момант я засумнявалася: ці трэба ім — бесклапотным, вясёлым — гэта жорсткае праўда, гэты недзіцячы боль? Ведаю цяпер: трэба. Усё, што перажыў, што зведаў у вайну народ, нашчадкі павінны ведаць: каб мацней берагчы

мір, каб мужна адстойваць, калі давядзецца, сваю Айчыну.

Алесь Адамовіч неяк сказаў: «Калі я пішу аб вайне — я пішу аб міры». Гэтак-сама мог бы выказацца і Васіль Быкаў, у прозе якога з асаблівай, трагічнай сілай прагучала тэма бесчалавечнасці вайны, яе варожасці самой прыродзе чалавека, яго імкненню да шчасця і справядлівасці.

Не мы першымі стварылі атамную бомбу, падводную лодку з ядзернай зброяй, ядзерны авіяносец. Акрамя таго, наша краіна аднабокова адмовілася ад першага ядзернага ўдару. Цяпер ужо не толькі вучоныя, ваенныя эксперты і палітыкі ведаюць, якой бязлітаснай каметай прайдзеца ядзерная вайна па нашых гарадах і палях, па нашых жыццях. Таму і сціскаецца сэрца, калі куплю сваім дочкам пальцішкі на вырост, калі ўяўляю іх у цудоўным вясельным убранні, калі няньчу — у думках — унукаў...

Жывому — жыць, расці, квітнець! Вось жаданне ўсіх мацяроў, што вынасілі пад сэрцам радасць, усіх чэсных людзей планеты.

...Пустэча і бязлюддзе злева, справа.

На даляглядзе —
выгрыблены дым.

Ад уяўлення млосна.

Што ж ад явы?

Пытаемся ў сябе:

ці адстаім?

Галіна КАРЖАНЕЎСКАЯ.

нашы слаўтыя зямлякі

ЛЕГЕНДАРНЫ КАМІСАР

У гісторыка-краязнаўчым музеі невялікага, але старажытнага горада Клецка на адным са стэндаў ёсць фотаздымак камісара з шашкай і рэвалверам на баку, чырвонай зоркай на фуражцы. Экскурсавод заўсёды спыняецца ля яго і кажа:

— Гэта самаркандскі камісар Івашка, ураджэнец Клецкага раёна...

Дзяніс Івашка нарадзіўся 2 студзеня 1895 года ў вёсцы Малыя Грыцэвічы Слуцкага павета (цяпер вёска Светлая Клецкага раёна). Бацькі яго былі беззямельнымі сялянамі і батрачылі ў памешчыкаў, у князя Радзівіла. Жабрацкія ўмовы жыцця рана прывялі юнака ў гурток рэвалюцыянераў-падпольшчыкаў, які дзейнічаў на лесаніліцы, дзе ён працаваў. Над шаснаццацігадовым Дзянісам нависла пагроза арышту, і ён з дапамогай сяброў едзе ў Сярэднюю Азію.

У Самаркандзе Дзяніс Івашка чатыры гады працуе канторшчыкам у гарадской тэмплі. Яшчэ лепш пазнае жыццё, адчувае тую сілу, што падымала народ супраць улады памешчыкаў і капіталістаў. У 1915 годзе яго прызвалі ў армію, дзе кемлівы юнак за няпоўныя два гады стаў добрым знаўцам ваеннай справы. І гэта потым яму вельмі спатрэбілася.

Калі да Самарканды данеслася рэха залпаў «Аўроры», Дзяніс Івашка не раздумваў, на чый бок стаць. Ён добраахвотна ўступае ў першы атрад Чырвонай гвардыі.

Асабліва актыўна змагаўся Д. Івашка за ўмацаванне Саветскай улады ў Самаркандзе. Ён быў камандзірам краснай роты, выбіраўся членам Ваеннай калегіі, назначаўся ваенным камандантам Самарканды, абласным ваенным камісарам. Прамаў удзел у распрацоўцы



планаў разгрому контррэвалюцыі, ствараў чырвонаармейскія атрады з ліку мясцовых рабочых і дэхкан (сялян), выступаў палымным прапагандыстам Саветскай улады ў гарадах і кішлаках.

Шмат разоў са зброяй у руках удзельнічаў ён і ў разгроме бандаў басмачоў — ворагаў новай улады, якія тэрарызавалі насельніцтва, палілі кішлякі, забівалі камуністаў, камсамольцаў, актывістаў. Дзяніс Фёдаравіч асабіста ўзначальваў усе самыя адважныя баявыя аперацыі. Калі ў лютым 1918 года над Саветскай уладай у Туркестане нависла сур'ёзная небяспека ў сувязі з авантурай белаказакаў, Д. Івашка прыняў на сябе камандаванне чырвонагвардзейскімі атрадамі, якія разграмілі белагвардзейцаў палкоўніка Зайцава каля станцыі Растоўцава, а потым кіраваў у Самаркандзе раззбраеннем трыццаці эшалонаў белаказакаў.

[Заканчэнне на 8-й стар.]

ФІЛЬМ

АБ

ПОДЗВІГУ



«Я — крэпасць, вяду бой», «Стаялі насмерць», «Чырвоны сшытак», «Я, салдат Брэсцкай крэпасці» — гэтыя і іншыя дакументальныя кінастужкі, знятыя рэжысёрам творчага аб'яднання «Летапіс» студыі «Беларусьфільм» заслужаным дзеячам мастацтваў БССР І. Пікманам, атрымалі высокую ацэнку грамадскасці. Да 40-годдзя вызвалення рэспублікі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў рэжысёр рыхтуе новую работу гэтага цыкла. У ёй будзе расказана пра загінуўшых байцоў бессмяротнага гарнізона, чые імёны сталі вядомы ў пасляваенныя гады і сёння высечаны на плітах мемарыяльнага комплексу. У фільме гледачы сустрэнуцца і з многімі ўдзельнікамі легендарнай абароны, якія сёння жывуць у розных гарадах краіны. Здымкі вяліся ў Ленінградзе, Мінску, Азербайджане, Узбекістане, Дагестане і цяпер завяршаюцца ў Брэсце.

НА ЗДЫМКАХ: асістэнт апэратара А. ДУХАН (злева), рэжысёр І. ПІКМАН і апэратар С. СМІРНОЎ вядуць здымкі ў Брэсцкай крэпасці; Удзельніца абароны крэпасці, былая старшая кірургічная сястра лейтэнант медыцынскай службы Р. АБАКУМАВА каля руін цытадэлі. Фота Э. КАБЯКА.



ЯК ПЕСНЯ РОДНАМУ КРАЮ

У Столінскім ДOME культуры на Брэстчыне — выстаўка карцін. Аўтар прадстаўленых работ — самадзейны мастак Ю. Сергіенка. «Палескія напелы», «Апошні снег», «Сенакосная паляна» і іншыя карціны жывапісца-аматара адлюстроўваюць прыгажосць роднага

краю. Здаецца, сама прырода вадзіла пэндзлем мастака...

Наведвальнікі з цікавасцю знаёмяцца з выстаўкай, пазнаюць у карцінах родныя мясціны. Аб гэтым сведчаць шматлікія запісы ў кнізе водгукаў. Адзін з іх заканчваецца так: «Гэтыя творы напісаны з глыбокім пачуццём любові да Радзімы. Жа-

даем мастаку новых творчых поспехаў». Нельга не далучыцца да гэтых слоў.

Хочацца яшчэ дадаць, што Юрый Сергіенка — неаднаразова ўдзельнік абласных і рэспубліканскіх выставак, а таксама мастацкай выстаўкі ў польскім горадзе Любліне.

ПАЧАТАК НОВАЙ ТРАДЫЦЫІ

«МІНСКАЯ ВЯСНА»

Бадай, у жыхароў рэспублікі не паспелі яшчэ сцерціся з гамяці яркія ўражанні ад канцэртаў і сустрэч са слаўнымі музыкантамі, асобнымі выканаўцамі і калектывамі з усёй краіны, што выступалі ў час традыцыйнага мінулагодняга фестывалю мастацтваў «Беларуская музычная восень». І вось прыемная навіна: сёлетняя вясна дала пачатак новай традыцыі — нарадзіўся яшчэ адзін фестываль мастацтва — «Мінская вясна».

Зразумела, пакуль новае свята мастацтва не можа сапернічаць з «Беларускай музычнай восенню», тым больш, што задумана яно як камернае мерапрыемства: штогадовая творчая справаздача вядучых калектываў і выканаўцаў рэспублікі. Тым не менш у «Мінскай вясны» свой каларыт, свой твар. Напрыклад, сёлетні вясновы фестываль адначасова быў і рэспубліканскім аглядам канцэртных праграм, прысвечаных 40-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Менавіта гэта акалічнасць і вызначыла галоўную тэматыку твораў, што прагучалі тут. Так, у час фестывалю адбылося першае выкананне новай, 5-й сімфоніі народнага артыста СССР Яўгена Глебава «К міру», араторыі старэйшага беларускага кампазітара А. Багатырова «Бітва за Беларусь», фрэскі-фантазіі Д. Смольскага «Партызанская мадонна», уверцюры-фантазіі А. Мдзівані «Свята», твора У. Дарохіна «Мемарыял».

З новай цікавай праграмай, антываеннай, як вызначыў яе сутнасць кіраўнік калектыву У. Мулявін, — выступіў перад гледачамі ансамбль «Песняры». Цыкл створаны на вершы беларускіх паэтаў розных пакаленняў.

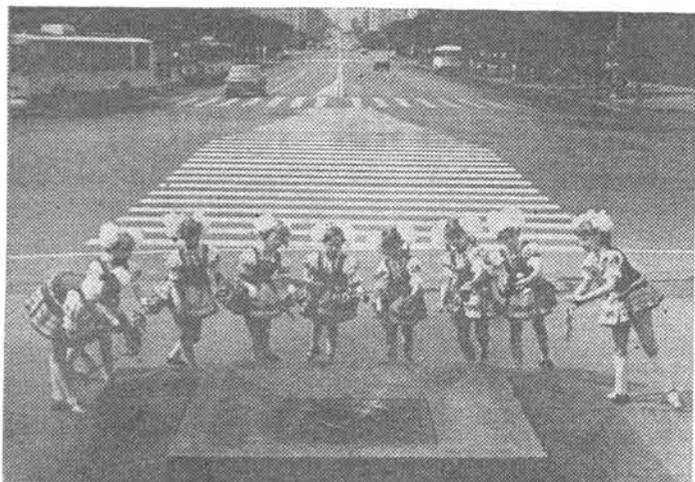
У фестывалі прынялі ўдзел усе вядучыя музычныя калектывы і выканаўцы Беларусі: мінскі камерны аркестр, Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР, Дзяржаўны народны аркестр БССР імя І. Жыновіча, Дзяржаўны народны хор БССР, фальклорна-харэаграфічны ансамбль «Харошкі», Дзяржаўны ансамбль танца БССР, ансамбль гомельскай філармоніі «Сябры», народны артыст БССР Віктар Вулячыч, спявачка Святлана Кульпа.

Прайшлі творчыя сустрэчы з гледачамі, справаздачы салістаў Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР, іншых тэатраў горада.

Высокі мастацкі ўзровень фестывалю вызначалі таксама яго госці. Так, у зале філармоніі адбыўся аўтарскі канцэрт вядомага саветскага кампазітара, старшыні Саюза кампазітараў СССР Ціхана Хрэнікава, які выступіў разам са сваім выхаванцам, юным музыкантам Вадзімам Рэпіным.

Шматлікім аматарам мастацтва новы фестываль даў шчаслівую магчымасць пачуць і ўбачыць лепшае з таго, што створана нашымі праслаўленымі і пачынаючымі артыстамі і кампазітарамі, і, трэба спадзявацца, будзе сапраўднай школай выхавання высокамастацкага густу гледачоў.

Т. НІКІЦІНА.



Раман ГАРМОЛА

...Мінута нашага маўчання,
Што цішай рвецца убакі,
Хай мірам век наш увянчае
І ўсе наступныя вякі.

Хай слова горкае «салдаты»
Найпершы ўспомніць свой
выток

Ад хлебараба,
сына,
брата,
Ад самага святога — тата,—
І, як спяза, не засціць зрок.

ЛЕГЕНДАРНЫ КАМІСАР

[Заканчэнне.

Пачатак на 7-й стар.]

Выдатныя арганізатарскія здольнасці, камандзірскія навукі праявіў наш зямляк пры камандаванні атрадамі самаркандцаў на Ферганскім, Матчынскім і іншых франтах Туркестана. Ён удзельнічаў у барацьбе супраць бухарскага эміра, а калі па ініцыятыве М. Фрунзе і В. Куйбышава ў рэспубліцы была створана ўрадавая камісія па мабілізацыі мясцовага насельніцтва ў Чырвоную Армію, Д. Івашка быў уведзены ў яе склад.

«Вартавы рэвалюцыі», — назваў Дзяніса Івашку яго баявы таварыш і сябар В. Фігельскі. А вось успаміны былога сакратара Самаркандскага абкома партыі ў 1919—1922 гадах П. Зайцава: «Івашка выконваў вельмі важныя партыйныя даручэнні, якія не адлюстраваны ў яго працоўным спісе. Але яны добра вядомы камуністам, што працавалі ў Самаркандзе ў першыя гады Савецкай улады. Большавікі заўсёды дэяралі яму самыя адказныя заданні... За актыўны ўдзел у барацьбе з ворагамі рэвалюцыі Рэўваенсавет СССР узнагародзіў яго ганаровай граматай...»

Наступныя гады жыцця камісара — гэта яркі прыклад выканання абавязкаў пралетарскага інтэрнацыяналізму. Скончыўшы дзве вышэйшыя навучальныя ўстановы (універсітэт і Акадэмію замежнага гандлю), ён многае зрабіў для ўмацавання дружбы паміж народамі. У 1926—1932 гадах у народным камісарыяце ўнутраных спраў РСФСР і ЦВК СССР

Івашка займаў пасады загадчыка замежнага аддзела і намесніка старшыні камісіі па пытаннях грамадзянства і прававога становішча чужаземцаў. Па справах службы ён часта вызджаў у Германію, Бельгію, Італію, Францыю і іншыя краіны Заходняй Еўропы. Ён добра ведаў англійскую і нямецкую мовы, мог размаўляць з італьянцамі, чэхамі, французамі. У Беларускай дзяржаўным музеі захоўваецца яго пропуск за № 741 у Крэмль, падпісаны камандантам Крэмля, вядомым дзеячам нашай партыі Г. Петэрсанам.

У 1934—1937 гадах Д. Івашка працаваў у Камітэце па навуковых і навучальных установах ЦВК СССР. Тут ён меў блізкія кантакты з многімі вядомымі дзеячамі партыі і дзяржавы. Дзяніс Фёдаравіч жыў і змагаўся разам з ленинскай кагортай балшавікоў, якія і ў мірны час працягвалі вялікую справу рэвалюцыі. У гады Вялікай Айчыннай вайны ён супрацоўнічаў у штабе Маскоўскай ваеннай акругі, потым — у Міністэрстве вышэйшай адукацыі СССР. Усюды, куды б ні кідаў яго лёс, Дзяніс Івашка заставаўся верным партыі, народу, якім аддаў свае сілы і веды, кіпучую энергію байца-інтэрнацыяналіста, легендарнага камісара.

Памёр Д. Івашка ў 1951 годзе ў Маскве. Тут, у сталіцы, на вуліцы Пушкінскай, у невялікім доме, дзе наш зямляк прабыў амаль 30 гадоў, жыве яго дачка Таццяна Баранова. Яна бераліва захоўвае ўсё, што звязана з імем бацькі.

У. САЗАНОВІЧ.

МУЗЕЙ ПАЭТА-ЗЕМЛЯКА

Багаты матэрыял пра жыццё і рэвалюцыйную дзейнасць паэта-барацьбіта Валянціна Таўлая сабралі вучні сярэдняй школы № 1 горада Слоніма пад кіраўніцтвам настаўніцы Р. Каласоўскай. Менавіта тут вучыўся В. Таўлай, адсюль ён пачаў свой шлях у пазію, у барацьбу за ўз'яднанне Заходняй Беларусі з Савецкай Беларуссю.

У школе адкрыўся музей, у экспазіцыю якога ўвайшлі сотні розных здымкаў, фотакопій, якія расказваюць пра паэта-барацьбіта. У цэнтры пакоя — бюст В. Таўлая, які зрабіў слоніміскі самадзейны скульптар Леанід Богдан.

У музеі пабывалі пісьменнікі-землякі Таўлая: Алег Лойка, Мікола Арочка, Анатоль Іверс, Алесь Сучок, Янка Саламевіч і іншыя.

А ў сярэдняй школе № 7 Слоніма нядаўна адкрыты літаратурны музей. Ён расказвае пра паэтаў і празаікаў, якія свой шлях у літаратуру пачалі са Слонімсчыны.

С. ПРАСНЯК.

ПОРІ

ЗАВЯРШЫЎСЯ чэмпіянат СССР па гандболу сярод жанчын каманд першай лігі.

Гонар Беларусі абаранялі спартсменкі політэхнічнага інстытута, якія занялі трэцяе месца.

ПЕРШЫ міжнародны турнір памяці віцэ-прэзідэнта ФІБА М. Сямашкі па баскетболу сярод жанчын прайшоў у Мінску.

Перамагла на спаборніцтвах каманда СССР-1, за якую выступала і Людміла Таўстаногава з мінскага «Гарызонта».

АЛІМПІЙСКАЯ зборная Савецкага Саюза па футболе правяла заключны матч са спартсменамі Венгрыі.

Наша каманда ўступіла з лікам 0:1. І тым не менш зборная СССР па лепшай розніцы мячоў выйшла ў фінал.

Алімпійская зборная нашай краіны складзена на базе футбалістаў мінскага «Дынама».

НА УСЕСАЮЗНЫМ юнацкім турніры па барацьбе дзюдо, які прайшоў у Маскве, вызначыліся беларускія барцы. Яны занялі першае месца.

Найбольш удаля выступілі Дзіма Гайдук, Юра Талмачоў, Вадзім Гілеў і Дзіма Прылуцкі, якія выйгралі ўсе свае паяднікі.

У МІНСКУ АДКРЫЛАСЯ УСЕСАЮЗНАЯ ВАХТА ПАМЯЦІ

АБАВЯЗАК МАЛАДЫХ

Першым маладым лісцем зазеленелі дрэвы ля Вечнага агню на плошчы Перамогі, ля Кургана Славы, ля апаленых комінаў Хатыні, ля соцень абеліскаў і помнікаў, якія сталі ў вечную вахту памяці на гераічнай, шматпакутнай беларускай зямлі. І ў гэтым вечным абнаўленні прыроды, якое паўтараецца з году ў год, нам бачыцца светлая ўдзячнасць тым, хто стаў насмерць на вогненых рубяжках, хто абараніў сваім жыццём і мір, і вясну, і будучыню.

Раніцай 28 красавіка ўдзельнікі і госці Усесаюзнай Вахты памяці прыйшлі на плошчу Леніна, дзе адбыўся ўрачысты мітынг. Ганаровых гасцей і арганізатараў, прадстаўнікоў саюзаў моладзі брацкіх сацыялістычных краін, усіх удзельнікаў Усесаюзнай Вахты памяці цёпла вітаў першы сакратар ЦК КПБ М. Слюнькоў.

...На плошчу вызджае бронетранспарцёр з палаючым факелам Усесаюзнай Вахты памяці. Ён запалены ад Вечнага агню ля магілы Невядомага салдата ля Крэмлёўскай сцяны. Кожны год гераічную эстафету вахты Памяці прымаюць новыя гарады. Імі былі Валгаград, Талін, Рыга, Вільнюс. Зараз свяшчэнны агонь прыйшоў у Мінск у змянальны для рэспублікі час падрыхтоўкі да святкавання 40-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Пад гукі ўрачыстага марша сцяганосцы выносяць апалены полымем, прабітыя кулямі і палітыя салдацкай крывёю, аваяныя славай сцягі часцей і злучэнняў, якія вызна-

чыліся ў баях за Беларусь і атрымалі назвы вызваленых імі гарадоў. Гэтыя сцягі Перамогі, якія захоўваюцца ў Цэнтральным музеі Узброеных Сіл СССР, будуць перададзены навечна сталічнай і абласным камсамольскім арганізацыям. Іх пранясуць па гарадах і раёнах, і юныя стануць побач з імі ў ганаровую варту памяці.

Савецкая моладзь не толькі марыць аб міры, яна за яго змагаецца. У гэтай бескампраміснай бітве за шчаслівае жыццё юнацтва Краіны Саветаў не адзінокае — з ім яго равеснікі ўсёй планеты і, у першую чаргу, юнакі і дзяўчаты саюзаў моладзі сацыялістычных краін. На ўрачыстасцях у Мінску ад імя зарубешных гасцей гэта пацвердзіў сакратар ЦК Дзімітраўскага Камуністычнага Саюза Моладзі Балгарыі Пенча Сіракаў.

Урачыстае адкрыццё Усесаюзнай Вахты памяці стала палымняй клятвай юнацтва на вернасць гераічным традыцыям бацькоў, клятвай гатоўнасці да працы і абароны любімай Айчыны.

Удзельнікі і ганаровыя госці Усесаюзнай Вахты былі прыняты ў ЦК КПБ.

Яны пабывалі на прадпрыемствах і ў прыгарадных гаспадарках, у інстытутах і тэхнікумах. У памятных месцах горада адбыліся мітынгі. У кінатэатры «Кастрычнік» адкрыўся Тыдзень патрыятычных фільмаў.

Вечарам у адноўленым лагеры партызанскай брыгады «Разгром» пад Смалевічамі прайшла сустрэча ветэранаў з моладдзю.



Па добрай традыцыі зноў каля помніка Янку Купалу ў Мінску, у скверы, які носіць імя паэта, сабраліся ўдзельнікі і госці беларускага народнага веснавага свята «Гуканне вясны». Адбылося шэсце моладзі, членаў маладзёжнага фальклорнага клуба. Пад гукі жалейкі выконваліся валачобныя і загукальныя песні, вадзіліся карагоды. Удзел у свяце прынялі хлопчыкі і дзяўчынкі з дзіцячага сада «Яварок» — яны падрыхтавалі некалькі песень-вяснянак. Каляровых, саламяных і печаных з цеста птушак зрабілі вучні 108-й школы. На старое дрэва прымацавалі арэлі, і, як павінна быць на такім свяце, гушчаліся ўсе, каму хочацца.

Вялікае задавальненне атрымалі тыя, хто пабываў на гэтым свяце — «вясну як след сустрэлі, лецежку дзверы адчынілі».

НА ЗДЫМКАХ: удзельнікі веснавага свята ў скверы Янку Купалы.

Фота І. ІВАНОВА.



Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 785